

PA152: Efektivní využívání DB

1. Úvod

Vlastislav Dohnal

Poděkování

- Zdrojem materiálů tohoto předmětu jsou:
  - Přednášky CS245, CS345, CS345
    - Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom
    - Stanford University, California
  - Přednášky dřívější verze PA152 (podzim 2008)
    - Pavel Rychlý
    - Fakulta informatiky, Masarykova Univerzita

Literatura

■ Knihy

□ Database Systems Implementation

- Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom
- Prentice Hall, 2000
- Signatura knihovny D89

□ Database Systems: The Complete Book

- Hector Garcia-Molina, Jeffrey D. Ullman, Jennifer Widom
- 2nd edition, Prentice Hall, 2009
- Signatura knihovny D147

Požadavky pro ukončení **ZKOUŠKOU**

- Vypracování 3 domácích úloh
  - zadání pošlu e-mailem
  - každá hodnocená 0-5 body
  - odevzdání v termínu (pozdě $\Rightarrow$ 0 bodů)
  - samostatné vypracování (opis $\Rightarrow$ 0 bodů)
- Složení zkouškové písemky
  - 6 příkladů, každý za 6 bodů
- Hodnocení
  - Součet bodů z domácích úloh a zkouškové písemky
  - $A \geq 47$, $B \geq 42$, $C \geq 37$, $D \geq 32$, $E \geq 27$, $F < 27$

Požadavky pro ukončení **ZÁPOČTEM**

■ Vypracování 3 domácích úloh

- zadání pošlu e-mailem
- každá hodnocená 0-5 body
- odevzdání v termínu (pozdě $\Rightarrow$ 0 bodů)
- samostatné vypracování (opis $\Rightarrow$ 0 bodů)

■ Hodnocení

- ≥ 10 bodů** z domácích úloh

■ Pozor:

- některé studijní obory mají PA152 jako povinný předmět, pak musíte mít zapsanu zkoušku

Základní pojmy

- „Databáze“
  - „Programuje“ většina programátorů
  - potřebuje každá firma
  - je součástí většiny aplikací
- Relační model
  - Struktura – data v relacích (tabulkách)
  - Operace – dotazování, modifikace
    - SQL, relační algebra
- Databázový systém
  - kolekce nástrojů pro ukládání a zpracování dat
- Databáze
  - data, která nás zajímají, která zpracováváme
  - kolekce relací, integritních omezení, indexů, ...
  - Schéma databáze vs. instance databáze

Příklad implementace DB systému

- Implementovat databázi je snadné:
  - příkaz: relace → výsledek
- Relace jsou v souborech na disku
  - Relace R je v /usr/db/R

```
Miller # 123 # CS
Peterhansel # 522 # EE
:
```

Příklad 2

- Seznam platných relací v *adresáři*
  - /usr/db/directory

```
R # name # STR # id # INT # dept STR ...  
R2 # C # STR # A # INT ...  
:  
:
```


Příklad 3

- Dotaz v „SQL“

```
& select A,B  
from R,S  
where R.A = S.A and S.C > 100
```

<u>A</u>	<u>B</u>
123	CAR
522	CAT

&

Příklad 4

`select * from R where podmínka`

■ Zpracování dotazu

1. přečti adresář (dictionary) a zjisti atributy relace R

2. čti soubor R a pro každý řádek:

a. vyhodnot' podmínku

b. pokud je platná, přidej do výsledku

Příklad 5

`select A,B from R,S where podmínka`

■ Zpracování dotazu

1. Přečti adresář a získej atributy R a S

2. Čti soubor R a pro každý řádek:

a. Čti soubor S a pro každý řádek:

i. Spoj oba řádky (n-tice)

ii. Vyhodnot' podmínku

iii. Pokud je platná,

proved' projekci a přidej do výsledku

Problémy implementace

■ Způsob ukládání

- Řádky formátovány pomocí oddělovačů

- Změna hodnoty vede ke změně v celém souboru

- Neúsporné ukládání

- Mazání je drahé

■ Vyhledávání je drahé

- Nejsou indexy

- Hledání podle primárního klíče je pomalé

- Vždy je nutné přečíst celou relaci

Problémy implementace

- Žádné souběžné zpracování
- Žádná spolehlivost
  - Možná ztráta dat
  - Operace nemusí být dokončena
- Žádné zajištění přístupu
  - Přístup na úrovni systému souborů (filesystem)
  - Práva jsou příliš hrubozrnná
- Není API, není GUI

Osnova kurzu

■ Úložiště dat

Hierarchie pamětí, RAID, výpadky, ...

■ Struktura ukládání dat

Záznamy, bloky, ...

■ Indexování

Stromy, hašování, ...

■ Zpracování dotazů

Odhad ceny, způsoby spojování relací, ...

■ Optimalizace dotazů

Vytváření indexů, problémy pohledů, rozdělování relací, ...

Osnova kurzu

- **Optimalizace databáze**

Úpravy relačního schéma, monitorování db, ...

- **Transakční zpracování**

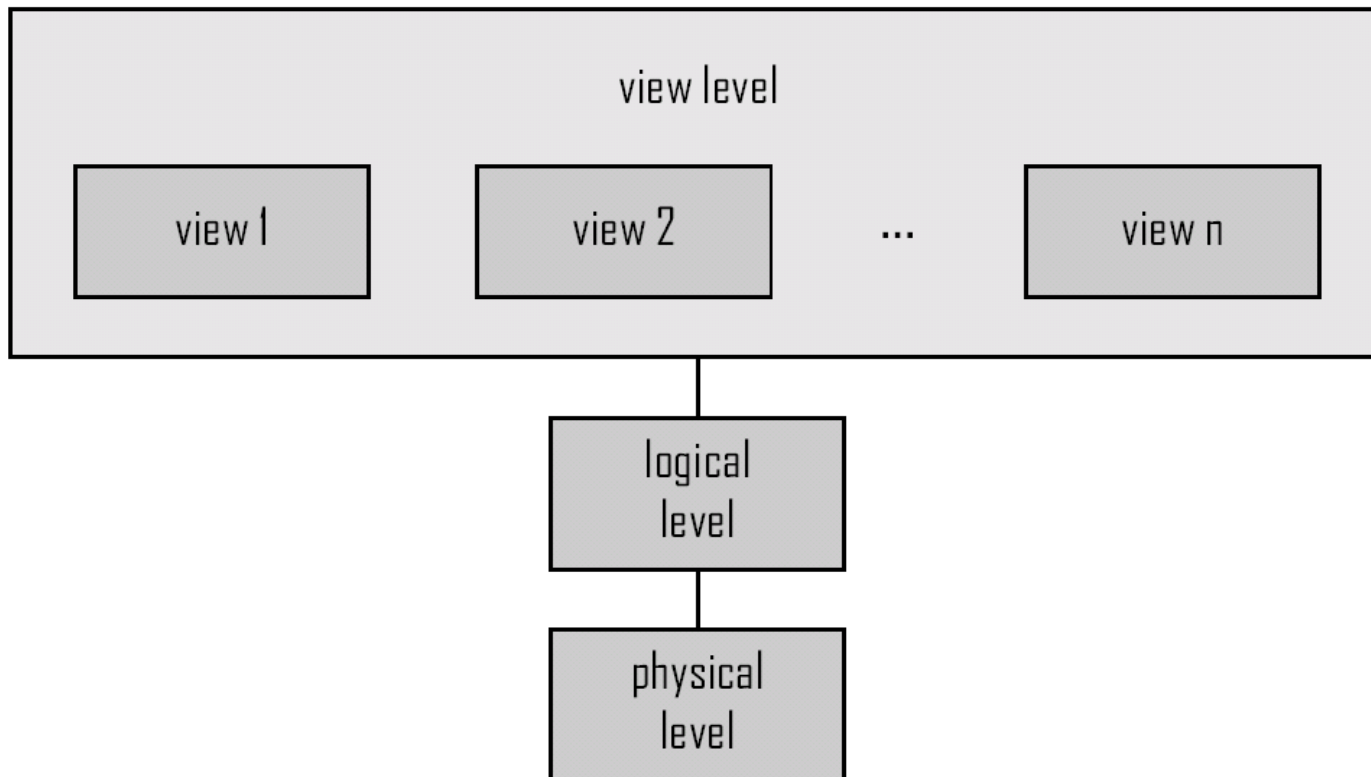
Souběžné zpracování, zamykání, logování, uváznutí, ...

- **Bezpečnost**

Práva, ochrana dat, ...

Databázový systém

- DBMS (Database Management System)
  - Datová abstrakce

Hlavní součásti databázového systému

■ Storage Manager

- správa bloků na disku
- správa vyrovnávací paměti

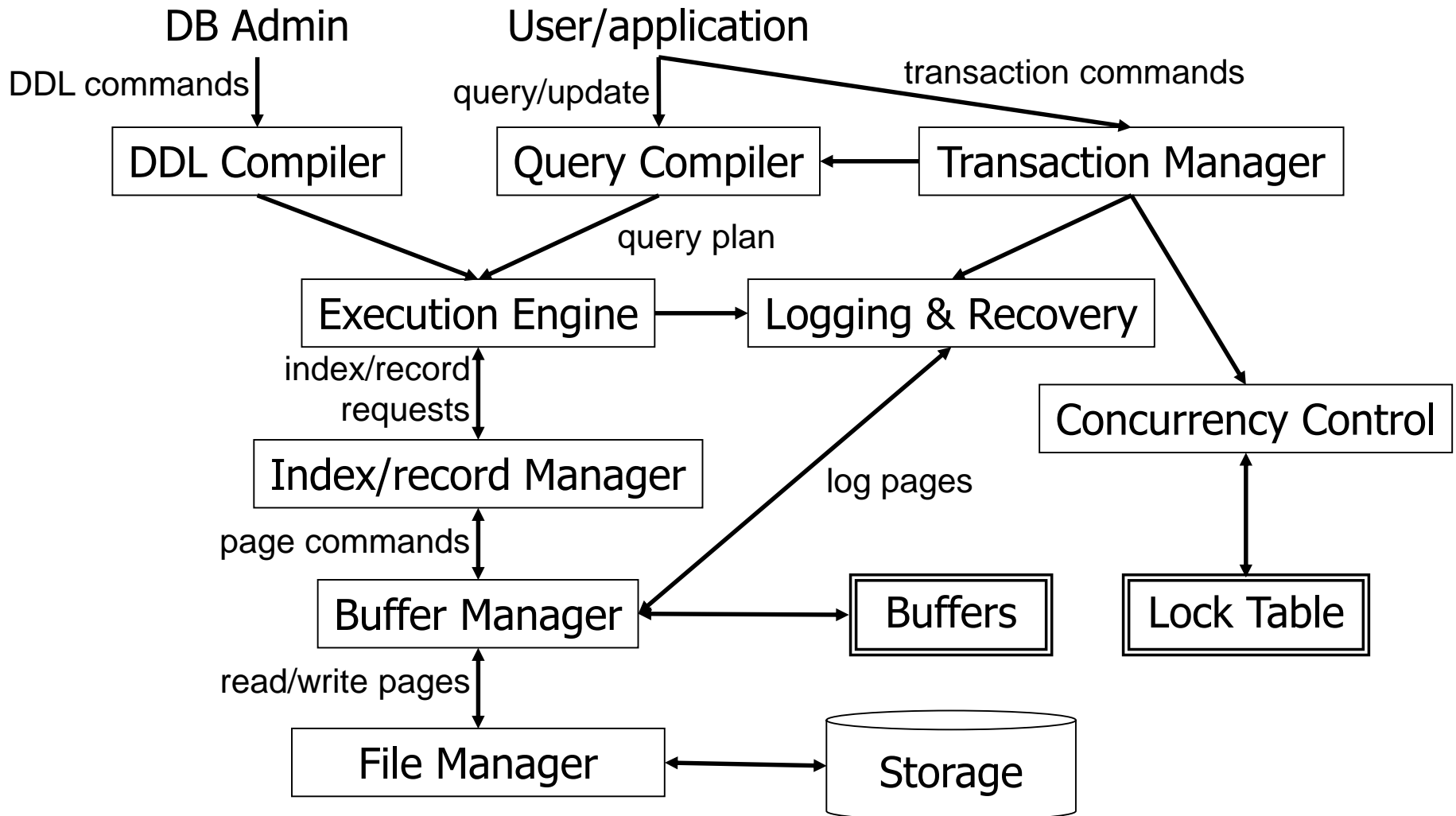
■ Query Processor

- překlad dotazu, optimalizace
- vyhodnocení dotazu

■ Transaction Manager

- atomičnost, izolovanost a trvalost transakcí

Části databázového systému

Hierarchie pamětí

■ Primární

vyrovnávací (cache)

■ procesor

hlavní (operační)

■ RAM

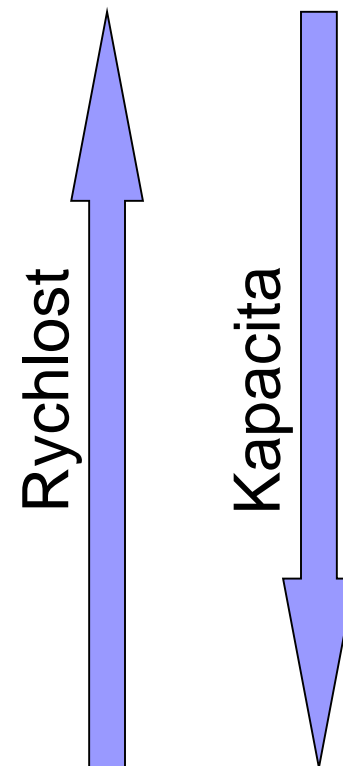
■ Sekundární

disk, flash

■ Terciární

záložní

■ pásy, optické disky

Mooreův zákon

■ Počet tranzistorů

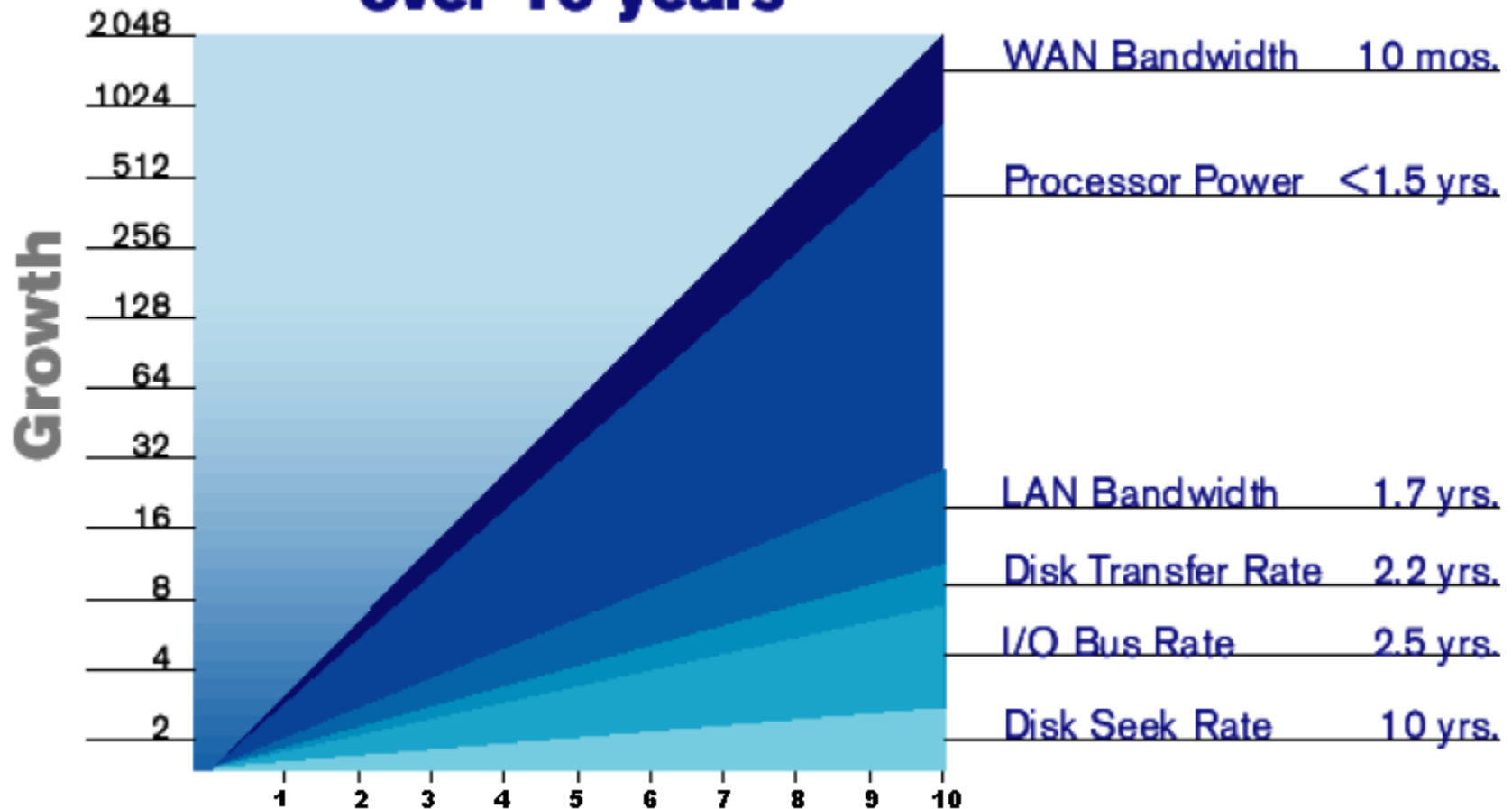
- Zdvojnásobení cca každé 2 roky
- Rychlost procesorů
- Kapacita paměti

■ Kapacita disků?

- Kryder's Law – 1000 more in 15 years
- Pozor: nikoli pro rychlost disku

Mooreův zákon

Technology Growth Rates over 10 years

Paměťová úložiště

■ Cache

- Nejrychlejší a nejdražší, závislé na napájení

■ RAM

- Rychlé – 10-100 ns ($1 \text{ ns} = 10^{-9} \text{ s}$)
- Příliš malé nebo drahé pro uložení celé databáze
- Závislé na napájení

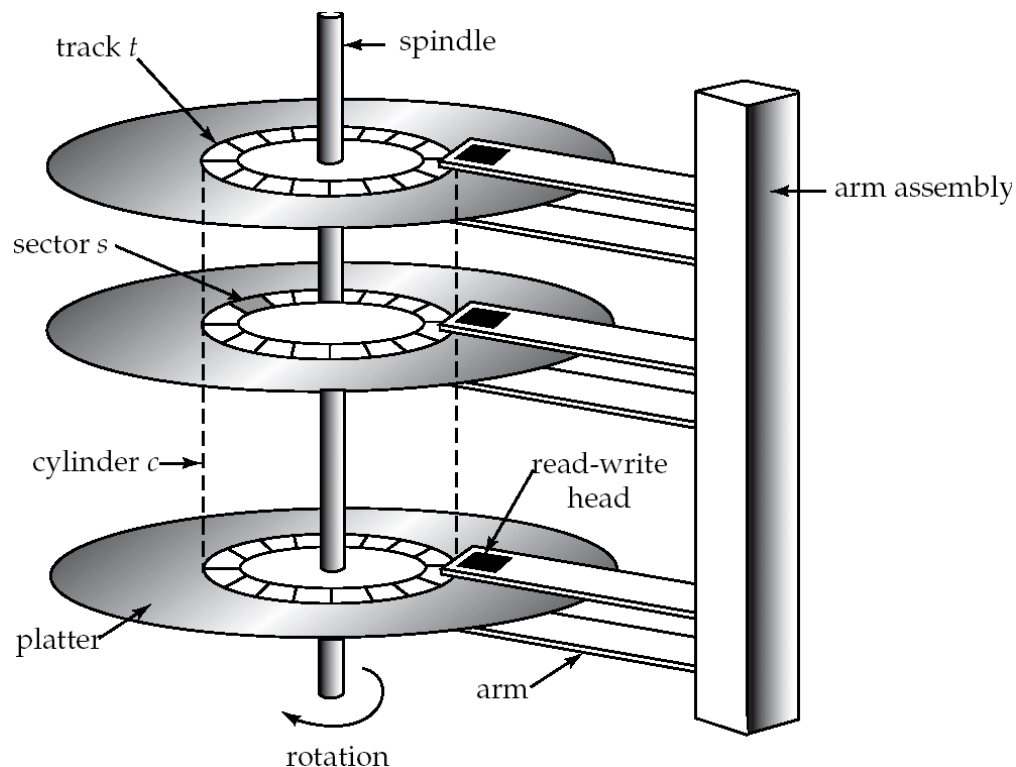
■ Flash

- Rychlé čtení, nezávislost na napájení
- Pomalý zápis – nejdříve smazat, pak zápis
  - Zapisuje se celá oblast (banka)
- Omezený počet zapisovacích cyklů

Paměťová úložiště

■ Rotační disk

- Velká kapacita, nezávislost na napájení
- Čtení a zápis téměř stejně rychlé

Rotační disk

- Přístupová doba (access time)
  - Čas mezi požadavkem na čtení/zápis a počátkem přenosu dat
- Data jsou blokována
  - atomická jednotka čtení je sektor/diskový blok
- Složky přístupové doby
  - Vystavení hlaviček (seek time) – 4-10 ms
    - Přesun na správnou stopu disku
    - Average seek time = $\frac{1}{2}$ nejhorší případ seek time
  - Rotační zpoždění – 4-11ms (5400-15k rpm)
    - Čas pro otočení disku na správný sektor
    - Average latency = $\frac{1}{2}$ nejhorší případ latency

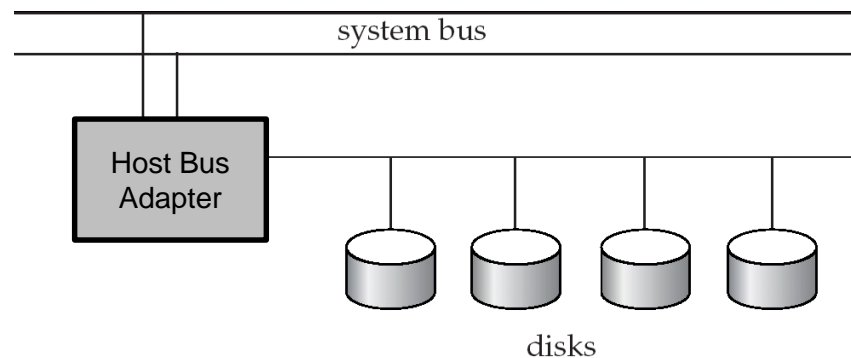
Rotační disk (pokrač.)

□ Přenosová rychlost

- Rychlost čtení/zápisu dat z/na disk
- 50-200MB/s, nižší pro vnitřní stopy

■ Rychlost řadiče

- Více disků připojených na jeden řadič
- SATA 3.0 (6Gb/s, 600 MB/s)
- SAS-2 (6Gb/s, 600MB/s)

Rotační disk (pokrač.)

■ Vlastnosti

- Náhodné čtení je pomalé
  - access time can be up to 20ms
- Sekvenční čtení je rychlé

■ Optimalizace přístupu v HW

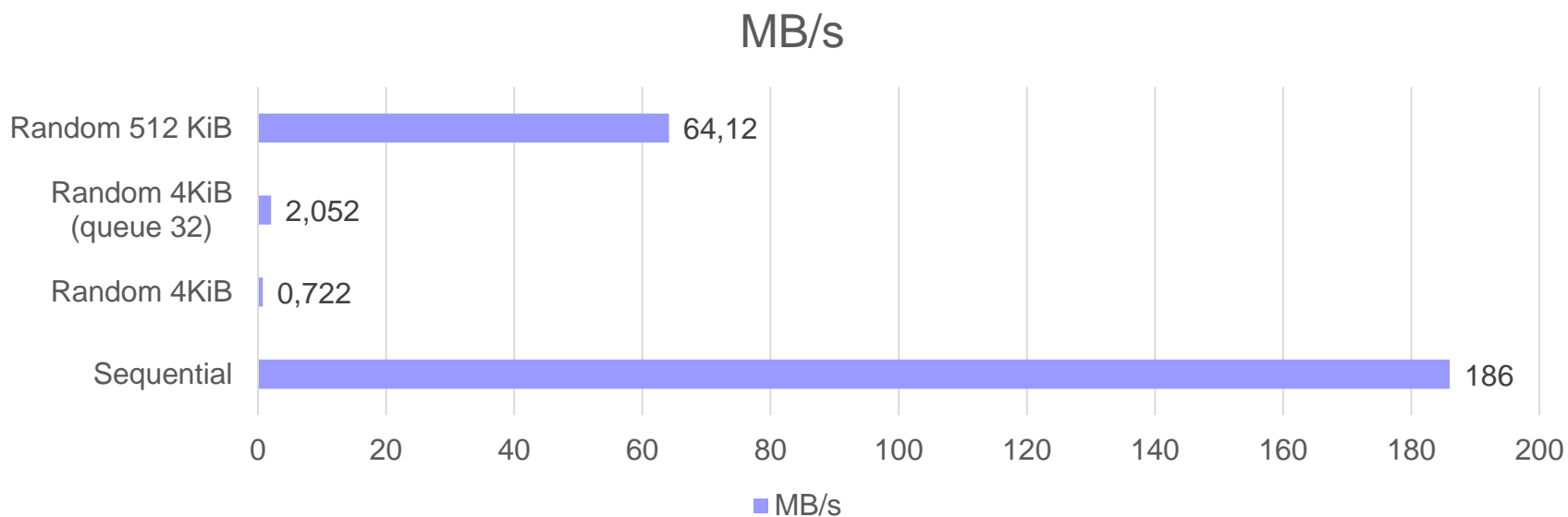
- Cache
  - Buffery pro zápis, zálohovány baterií nebo flash
- Algoritmy pro minimalizaci pohybu hlavičky
  - Algoritmus „výtah“
  - Fungují pouze při velkém počtu požadavků současně

Rotační disk (pokrač.)

- Příklad SATAII disk, 7200rpm, 100MB/s
  - Avg seek time = 8.9ms
  - Avg latency = $(1/(7200/60))*0.5=0.00417s=4.17ms$
  - Čtení sektoru (512B) = 13.07ms + 4.88μs
  - 10MB souvisle = 13.07ms + 100ms = 113ms
    - souvislé čtení obsahuje i
      - přesun na další stopu – změna povrchu / cylindru
      - toto zanedbáváme
  - 10MB náhodně = $20480*13.07488ms = 268s$

Rotační disk (pokrač.)

Western Digital 10EZEX 1TB, SATA3, 7200 RPM, sustained transfer rate 150 MB/s

Diskové operace

- Přístup po blocích (atomická jednotka)
  - Skupina sousedních sektorů
  - Typicky 4KB – 16KB
- Čtení bloku
- Zápis bloku
  - Zápis a ověření (otočení disku + čtení !)
- Modifikace bloku:
  - Čtení
  - Změna v paměti
  - Zápis a ověření

Algoritmy v DB

- Pracují s bloky
- Minimalizují počet náhodně čtených bloků
- Náklady na čtení a zápis jsou stejné

Databáze na FI

- MySQL, PostgreSQL, Oracle

- PostgreSQL <http://www.postgresql.org/>

- Zdarma i pro komerční aplikace

- Technické informace <http://www.fi.muni.cz/tech/unix/databaze.xhtml>

- Podle návodu si vytvořte účet

- Pro připojení použijte pgAdmin <http://www.pgadmin.org/>

- Nebo phpPgAdmin <http://phpPgAdmin.sourceforge.net/>

- Dostupný na <https://mufin.fi.muni.cz/phpPgAdmin/>

- Zvolte server DB FI MUNI,

- databázi pgdb,

- schéma podle Vašeho loginu

- Nebo Adminer <https://mufin.fi.muni.cz/adminer/>